

УДК 378:14.4

DOI 10.31654/2663-4902-2025-PP-3-205-210

**Кавунник О. А.**

кандидат мистецтвознавства, доцент,  
доцент кафедри музичної педагогіки та хореографії  
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя  
kavunnyk.aa@ndu.edu.ua  
orcid.org/0000-0001-8067-4010

## **МИСТЕЦЬКО-ОСВІТНЯ ПАРАДИГМА ТВОРЧОСТІ АКАДЕМІКА ОЛЕГА ТИМОШЕНКА: НІЖИНСЬКИЙ КОНТЕНТ**

*У статті висвітлено мистецько-освітню парадигму творчості О. С. Тимошенка-диригента-хормейстера, доктора мистецтвознавства, професора кафедри хорового диригування, народного артиста України. Наголошено на значимості полівекторної творчості Тимошенка-академіка, у 1983–2004 рр. – ректора Київської державної консерваторії для розвитку хорової культури й мистецтва в Україні. Охарактеризовано вплив митця на розвиток фестивально-конкурсного руху в регіонах країни як чинника музично-естетичного виховання учасників-конкурсантів різновікових хорових шкільних, студентських, народних, академічних, аматорських, самодіяльних колективів. Аргументовано значення мистецько-освітньої парадигми-прикладу для наслідування студентам-послідовникам хорової школи Маєстро. Проаналізовано різножанрові видання, публікації, матеріали з інтернет-сайтів про хорову творчість як духовну потребу Тимошенка-науковця, управлінця-ректора, модератора інноваційних проєктів в Консерваторії, в радіостудіях, Центральному телебаченні України. Представлено динаміку творчої праці митця у взаємозв'язку з традиціями родинного виховання, генетично ментальними рисами українців тяжіння до музичної творчості, до співу, гри на інструментах. Наведено ряд мистецьких проєктів, в яких митець брав участь як голова Жюри, модератор та організатор. Наголошено на значимості комунікацій митця з викладачами-музикантами, виконавцями вокалістами, інструменталістами, хормейстерами, як-от Л. Ю. Шумська – представниця хорової школи Маєстро, послідовниця його мистецько-освітніх проєктів в царині розвитку мистецтва хорової музики в Ніжині, великих, малих містах України, країн Західної Європи: як-то концертно-виконавська творчість з молодіжним хором «Світич» Ніжинської вищої школи. Виокремлено дефініцію «ніжинський контент» в контексті проведення в Ніжині ініційованих Л. Ю. Шумською міжнародного юніорського конкурсу музично-виконавської майстерності імені академіка О. С. Тимошенка», фестивалів «Ніжин-хор-фест», «Ніжин-муз-фест».*

***Ключові слова:** музика, мистецтво, освіта, парадигма, контент, концерти, фестивалі, комунікації.*

---

**Постановка проблеми.** На зламі XX–XXI століть в музичній культурі України чільне місце належить народному артисту України, диригенту-хормейстеру Олегу Семеновичу Тимошенку (роки життя 1932–2010). Полівекторна творчість О. С. Тимошенка – академіка Академії мистецтв України, доктора мистецтвознавства, у 1983–2004 рр. – ректора Київської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського (з 2004 р. – Національна музична академія України, далі – НМАУ), професора кафедри хорового диригування закладу становить його мистецько-освітню парадигму як приклад, достойний наслідування послідовниками хорової школи Маєстро.

У свою чергу дослідження праць науковців про різновекторну творчість митця сприяє наповненню фактологічного матеріалу для формулювання дефініції

«ніжинський контент» як синтез аналітики й практики в творчій парадигмі О. С. Тимошенка. Сутність останньої – в прагненні крізь призму педагогічної, управлінської праці, організації О. С. Тимошенка хорових конкурсів, фестивалів, його інформаційно-медійних комунікацій на ефірах Українського радіо, телебачення актуалізувати головне – діяти в ім'я розвитку на теренах України різножанрового мистецтва хорової музики України, її виконавців (шкільні, юнацькі, студентські, молодіжні, аматорські, самодіяльні, академічні, народні колективи).

**Аналіз останніх досліджень** (монографія, статті, газетно-журнальна періодика, матеріали з інтернет-сайтів) слугує важливим науковим джерелом пізнання творчості як духовної потреби Тимошенка-науковця, управлінця-ректора, модератора в Консерваторії численних інноваційних проєктів, в ряду яких «Центр музичної україністики», заснований 1991 р. академіком І. Ф. Ляшенко для дослідження музичної культури в регіонах України, осіб, міжнародних, всеукраїнських й регіональних хорових конкурсів та фестивалів.

Творчий обшир багатогранної діяльності митця представлений в дослідженнях науковців-музикознавців, осіб О. Малозьомової, [6, с. 48–49], Т. Гусарчук [2, с. 22–47], О. Кавунник [4, с. 75–77]; хормейстерів, як-от: Н. Величко, Є. Савчука [1, с. 155–176], А. Шейко [7, с. 142–154], Л. Шумської [8, с. 10], О. Комісарова [5, с. 79], містить неспростовні аргументи феноменологічної парадигми творчості О. С. Тимошенка, де виокремлено дефініції «мистецький тезаурус О. Тимошенка» (Т. Гусарчук), «диригентсько-педагогічна майстерня О. Тимошенка» (Н. Величко, Є. Савчук), «визнаний лідер у хоровому виконавстві» (А. Шейко), «організатор мистецько-творчого процесу» (О. Комісаров). Як зазначила, зокрема, науковиця А. Шейко «Його світогляд як Педагога і Митця набагато ширший і потребує подальшого вивчення й осмислення з позицій синергійності для продовження і розвитку традицій у сфері хорового виконавства» [7, с. 142].

Творчій активності сприяли традиції родинного виховання. В родині юного Олега від мами й тата була генетична потреба співати, грати, що сприяло розвитку музичного смаку, змалечку мотивувало до творчості-відомих ментальних рис українців. Вони лишаються світоглядним чинником націєтворення в музиці, що стверджувалося в родинах славетних українців, осіб М. Лисенка, Л. Ревуцького, Г. Верьовки, А. Авдієвського: «Така спрямованість є типовою для вітчизняної культури, починаючи з М. Лисенка та його учнів, чия творча й хормейстерська праця мала яскраву демократичну, громадську визначеність» [5].

З матеріалів біографічних досліджень, осіб Ємел'янової дізнаємось, що батьки підтримували організаторський талант, захоплення хоровою справою сина, а він надихався враженнями від діяльності тата Семена, який створював у повоєнні роки в рідному Рубіжному на Донеччини умови для культурно-мистецького розвитку містян, що бажали співати, грати, виступати на сцені з концертами [3, с. 278]. Не дивно, що диригент-школяр організував у школі хор, з яким «здобув перемогу на огляді самодіяльності» [6]. Наведені рядки зайвий раз стверджують вкорінену в національне родинне виховання генетичну потребу українців до музики, до співу. Отже захоплення хоровим мистецтвом у школі, набуття відповідної освіти в музичному училищі, Київській Консерваторії Маєстро проніс через всі 75 років життя.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Як відомо О. С. Тимошенка мав творчі комунікації з численними музикантами України: «Навіть побіжний погляд на творчу біографію Олега Тимошенка не залишає сумнівів у тому, що його музичний тезаурус надзвичайно інтенсивно наповнювався на кожному її етапі, починаючи з перших кроків у мистецтві, під час навчання у Харківському (1949–1951), Луганському (1951–1953) музичних училищах, Київській консерваторії (1954–1960), у насиченій мистецтвом театраль-но-концертній атмосфері Харкова, Луганська та Києва, у процесі роботи з численними хоровими колективами (окрім згаданих міст, також у Рубіжному та Вінниці [2]. Втім вище процитований перелік творчих надбань

О. С. Тимошенка з митця із великих та малих міст України варто доповнити й комунікаціями з музикантами-викладачами, виконавцями мистецького середовища Ніжина Чернігівщини Лівобережної України. Дослідження ніжинського контенту (синоніми: зміст, матеріал) в творчості Тимошенка-ректора, професора класу диригування НМАУ ім. П. І. Чайковського є на часі. У такому аспекті вперше фокусується увага на ніжинському контенті комунікацій митця, як складової його мистецько-освітньої парадигми творчості.

**Мета статті.** Метою статті є потреба висвітлити в площині всеукраїнських векторів творчості О. С. Тимошенка ніжинський контент як складову його мистецько-освітньої парадигми. В ряду завдань слід виокремити:

1. ціннісні критерії хорової школи професора О. С. Тимошенка в творчості його випускників, особі, Людмили Юріївни Шумської, професорки-хормейстера з 40-ка річним стажем науково-педагогічної, концертно-виконавської праці в Ніжинській вищій школі;

2. сприяння митця динамізації розвитку фестивально-конкурсного руху на Україні шляхом участі як голови журі на II-му (2002 р.) щорічному Ніжинському всеукраїнському юніорському конкурсі вокально-хорової та інструментальної майстерності, життєвість якого стверджує на практиці надалі вже XXI конкурс у статусі міжнародного музичний конкурс ім. О. Тимошенка.

**Виклад основного матеріалу.** Актуальність плідної праці митця в минулому підтверджують у сьогоденні випускники його класу на роботі в закладах мистецької освіти у великих, малих містах регіонів України, в концертно-виконавській творчості з хоровими колективами за межами держави.

Динаміка й масштаби різножанрового культуротворення О. С. Тимошенка-професора, науковця, музично-громадського діяча в розвитку хорового мистецтва України другої половини XX – початку XXI століть вражають. Для прикладу вище згаданий академік О. Комісаров, радник О. Тимошенка у 1989-2004 роках, виокремлює два етапи музично-громадської діяльності митця, як-от перший: 1960–80-ті, другий 1990-ті – період набуття Україною незалежності. «Надзвичайно важливою, інтенсивною сферою діяльності О. Тимошенка є організація на теренах незалежної України фестивально-конкурсного процесу». Саме у контексті музикознавчої регіонології наведена науковцем хронологія проведення конкурсів, фестивалів за участю О. Тимошенка як організатора, голови журі, члена журі стверджує головне – він актуалізував мистецько-освітнє значення регіональних конкурсів, фестивалів як важливих форм мистецького вдосконалення учасників, їх комунікацій для обміну досвідом, інформацією про форми хорової, вокальної, інструментальної творчості виконавців-конкурсантів у великих, малих містах регіонів України.

В ряду прикладів – головування впродовж майже чверть століття у проекті самодіяльної творчості «Сонячні кларнети» в музично-медійному просторі національного телебачення України. Якщо йти за хронологією О. Комісарова, то серед перших значних подій 1990-х років, до яких Олег Семенович мав безпосередню причетність, був Третій Регіональний конкурс учнів музичних училищ України – «Творчість молодих», головою оргкомітету та журі якого він був у 1983, 1988, 1991-му роках до 100-річчя від дня народження С. Прокоф'єва. В ньому взяли участь молоді музиканти з 14-ти середніх спеціальних навчальних музичних закладів України.

Організаційний досвід О. Тимошенка став у нагоді при проведенні відомих всеукраїнських фестивалів і конкурсів дитячої та юнацької творчості, як-от «Всі ми діти твої, Україно», «Таланти твої, Україно!», Всеукраїнський фольклорний фестиваль «Батьківські пороги», Всеукраїнське літературно-мистецьке віче «Собори наших душ». Так, голова наглядової Ради НМАУ Анатолій Тимофійович Авдієвський – Герой України, академік, професор – у 1990-ті рр. зазначав: «Ці форуми сприяли виявленню обдарованих дітей, давали змогу рекомендувати їх для навчання до спеціальних навчальних закладів» [5, с. 79].

Митець неодноразово запрошувався до журі професійних академічних, естрадних, фестивалів самодіяльного мистецтва (міжнародних і всеукраїнських), знаходив час і сили очолити журі, бути заступником голови на всеукраїнських дитячих і самодіяльних музичних форумах, таких як «Дитячий пісенний вернісаж» (2000-2002 роки), «Блакитний вогник» (2000-2001), «Веселі канікули осені» (1999-2001). Вони – джерело досвіду, який активно збагачувався й став органічною складовою векторів життєтворчості Тимошенка-хорового диригента, музично-громадського діяча, управлінця-ректора, модератора численних мистецьких проєктів в регіонах України, особіно, містах Київщини, Вінничини, Донецчини, Харківщини, Чернігово-Сіверщини.

Творче благословення у 2002 р. митець дав Ніжинському всеукраїнському юніорському конкурсу вокальної, хорової та інструментально-виконавської майстерності, який з 2019 р має статус міжнародного та носить ім'я О. С. Тимошенка: «Всеукраїнський юніорський конкурс музично-виконавської майстерності імені академіка». Ініціаторка цього конкурсу Л. Ю. Шумська – заслужена діячка мистецтв України, професорка кафедри оркестрового диригування та інструментознавства Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, професорка кафедри вокально-хорової майстерності Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголяє засновником та художнім керівником фестивалю «Ніжин-хор-фест» (2008, 2010, 2011) та «НІЖИН-МУЗ-ФЕСТ» (з 2012 року – щорічно). Прикметними в цьому ракурсі стають рядки її спогадів про Вчителя: «Роки навчання у класі народного артиста України, академіка Академії мистецтв України, професора О. С. Тимошенка, який створив авторську диригентську школу, заклали підвалини мого наступного творчого життя. Саме він сформував мене як професіонала, як майстра, допоміг визначитися у професійному виборі, підтримував мене усе життя, був радником і колегою, – з теплотою говорить про свого наставника Людмила Юріївна. мій учитель, ректор Київської консерваторії академік О. С. Тимошенко допоміг мені усвідомити себе саме як українського митця, українського диригента. Тому мій обов'язок як митця – гідно презентувати наше національне мистецтво в Україні і за її межами.

Опрацювання фестивально-конкурсних заходів в її регіонах дає змогу системно-комплексного осмислення мистецької спадщини в сьогоденні українського суспільства, сприяє розвитку нових видів творчості у великих, малих містах України. Впродовж півстоліття їх проведення за участі, особіно, О. С. Тимошенка, сприяло розвитку духовно-сислової спорідненості мистецької діяльності виконавців, виконавиць, колективів, формуванню засад наукової концепції регіональних досліджень у контексті ознак національного менталітету українців.

**Висновки.** Мистецько-освітня парадигма творчості академіка О. С. Тимошенка важлива складова розвитку всеукраїнських, регіональних конкурсів та фестивалів хорової музики. Отримані в ході їх проведення виступи допомагають набуттю навичок у номінаціях інструментально-виконавської, вокальної, хорової майстерності, мистецького самовдосконалення учасників різних вікових груп з регіонів України. Вони збагачують музично-естетичний досвід, знання юних музикантів, студентів ЗВО про композиторів України, країн зарубіжжя, про нові прем'єрні твори в жанрах хорової, вокальної, інструментальної, оркестрової музики. У контексті ніжинського контенту їх педагоги-наставники збагачували й надалі отримують враження про місто Ніжин Чернігово-Сіверщини, внесений 2016 р. до семи чудес України.

Полівекторна творчість академіка О. С. Тимошенка-хорового диригента, професора, науковця, управлінця, музично-громадського діяча цілковито співзвучна з висловом незабутнього Миколи Гоголя, ім'я якого носить Ніжинський державний університет: «Кожен повинен робити свою справу, тихо молячись в тиші». Постать Маестро була й лишається для митців хорового мистецтва прикладом для наслідування в річизі розвитку культури й видів мистецтв України в контексті сьогодення.

### Література

1. Величко Н. А., Савчук Є. Г. Диригентська майстерня Олега Семеновича Тимошенка: музикознавчі принципи формування репертуару. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2020. № 4 (49). С. 155–176.
2. Гусарчук Т. В. Особистісний феномен ректора: культуротворча місія академіка Олега Тимошенка. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2020. №4 (49), С. 22–47.
3. Ємельянова Л. П. Родина Тимошенків [наук. консультант О. В. Комісаров ; ред. О. М. Тищенко]. Київ: [б. в.], 2012. С. 278–324.
4. Кавунник О. А. Молодіжному хору «Світич» - 30. *Музика*. 2023. С. 75–77.
5. Комісаров О. Педагогічні ідеї Олега Тимошенка як епістемологічний тренд хорового виконавства. Академік Олег Семенович Тимошенко: педагог, науковець, громадський діяч : зб. матеріалів всеукр. наук. конф. (м. Київ, 5 грудня 2022 р.) / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2023, 147 с. С. 73–86.
6. Малозьомова О. І., Гусарчук Т. В. Покликання. Життя і творча діяльність О. С. Тимошенка: монографія, Київ: Музична Україна, 2002. 136 с.
7. Шейко А. О. Художньо-педагогічні принципи Олега Тимошенка як квінтесенція його світогляду. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2020. № 4(49). С. 142–154.
8. Шумська Людмила: «Місія українських митців – зберегти національне мистецтво для прийдешніх поколінь». URL: <https://nizhynrada.gov.ua/news/novini>.
9. Шумська Л. Ю. Авторська педагогічна технологія розвитку диригентської майстерності в класі академіка О. С. Тимошенка Академік Олег Семенович Тимошенко: педагог, науковець, громадський діяч : зб. матеріалів всеукр. наук. конф. (м. Київ, 5 грудня 2022 р.) / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2023, 147 с. С. 108–113.

### References

1. Velychko, N. A., Savchuk, Ye. H. (2020). Dyrhentska maisternia Oleha Semenovycha Tymoshenka: muzykoznavchi pryntsypy formuvannia repertuaru, [Oleg Semenovych Tymoshenko's Conducting Workshop: Musicological Principles of Repertoire Formation]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho – Journal of the P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine*, 4 (49), 155–176 [in Ukrainian].
2. Husarchuk, T. V. (2020). Osobystisnyi fenomen rektora: kulturotvorcha misiia akademika Oleha Tymoshenka [The Personal Phenomenon of the Rector: The Cultural-Creative Mission of Academician Oleg Tymoshenko]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho Journal of the P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine*, 4 (49), 22–47 [in Ukrainian].
3. Yemelianova, L. P., (2012). Rodyna Tymoshenkiv [The Tymoshenko Family]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Kavunnyk, O. A. (2023). Molodizhnomu khoru «Svitych» - 30 [Youth Choir 'Svitych' – 30 Years]. In: Vydavnytstvo Muzyka Thesis – Music. Nizhyn [in Ukrainian].
5. Komisarov, O. Pedahohichni idei Oleha Tymoshenka yak epistomolohichniy trend khorovoho vykonavstva [Pedagogical ideas of Oleg Tymoshenko as an epistemological trend of choral performance]. *Akademik Oleh Semenovych Tymoshenko: pedahoh, naukovets, hromadskyi diiach» : zb. Materialiv – Academician Oleg Semenovych Tymoshenko: teacher, scientist, public figure": collection of materials*, 73–86 [in Ukrainian].
6. Malozomova, O. I., Husarchuk, T. V., (2002). Poklykannia. Zhyttia i tvorcha diialnist O. S. Tymoshenka [Calling: The Life and Creative Work of O. S. Tymoshenko]. Kyiv: Vydavnytstvo Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
7. Sheiko, A. O. Khudozhno-pedahohichni pryntsypy Oleha Tymoshenka yak kvintesentsiia yoho svitohliadu [Artistic and Pedagogical Principles of Oleg Tymoshenko as the Quintessence of His Worldview]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho – Journal of the P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine*, 4 (49), 142–154 [in Ukrainian].

8. Shumska Liudmyla (2023). "Misiia ukrainskykh myttsiv – zberehty natsionalne mystetstvo dlia pryideshnikh pokolin" [The mission of Ukrainian artists is to preserve national art for future generations]. URL: <https://nizhynrada.gov.ua/news/novini> [in Ukrainian].

9. Shumska, L. Yu. (2022). Avtorska pedahohichna tekhnolohiia rozvytku dyryhentskoi maisternosti v klasi akademika O. S. Tymoshenko [Authorial Pedagogical Technology for Developing Conducting Mastery in the Class of Academician O. S. Tymoshenko]. *Akademik Oleh Semenovych Tymoshenko: pedahoh, naukovets, hromadskyi diiach* : zb. Materialiv – Academician Oleg Semenovych Tymoshenko: teacher, scientist, public figure": collection of materials, 108–113 [in Ukrainian].

---

---

### Kavunnyk O.

PhD in Art Studies, Associate Professor  
Associate Professor at the Department of Music Pedagogy and Choreography  
Nizhyn Mykola Gogol State University  
[kavunnyk.aa@ndu.edu.ua](mailto:kavunnyk.aa@ndu.edu.ua)  
[orcid.org/0000-0001-8067-4010](https://orcid.org/0000-0001-8067-4010)

### THE ARTISTIC AND EDUCATIONAL PARADIGM OF ACADEMICIAN OLEH TYMOSHENKO'S CREATIVE WORK: THE NIZHYN CONTEXT

*The article researches the artistic and educational paradigm of the work by O. S. Tymoshenko, conductor-choirmaster, Doctor of Art History, Professor of the Department of Choral Conducting, People's Artist of Ukraine. The importance of the polyvector creativity of Academician Tymoshenko, who was the rector of the Kyiv State Conservatory from 1983 to 2004, for the development of choral culture and art in Ukraine is emphasized. The artist's influence on the development of the festival and competition movement in the regions of the country is characterized as a factor in the musical and aesthetic education of participants-competitors of different ages in choral school, students, folk, academic, amateur, and amateur groups. The significance of the artistic and educational paradigm is presented as a model for emulation by the students and followers of the Maestro's choral school. Various genres of publications and online materials about choral creativity – as a spiritual calling for Tymoshenko, who is both a scholar and rector, as well as a moderator of innovative projects at the Conservatory, in radio studios, and on Ukrainian Central Television – are analyzed. The article describes the dynamics of the artist's creative work in relation to family upbringing traditions, the innate cultural and psychological traits of Ukrainians, and their deep-rooted affinity for musical expression through singing and instrumental performance. A number of art projects in which the artist participated as the chairman of the Jury, moderator, and organizer are presented. The importance of the artist's communication with teachers-musicians, performers, vocalists, instrumentalists, choirmasters, such as L. Yu. Shumska – a representative of the Maestro choral school, a follower of his artistic and educational projects in the field of developing the art of choral music in Nizhyn, large and small cities of Ukraine, and Western European countries is emphasized: for example, concert and performing work with the youth choir "Svitych" of the Nizhyn Higher School. The concept of 'Nizhyn content' is explored in the context of the 'Nizhyn Choir Fest', 'Nizhyn Music Fest', and the international junior competition of musical and performing arts named after Academician O. S. Tymoshenko, initiated by L. Yu. Shumskaya and held in Nizhyn.*

**Key words:** music, art, education, paradigm, content, concerts, festivals, communications.